

The background of the cover is a painting of a young boy with dark, curly hair, looking off to the side. He is wearing a striped shirt and a dark jacket. Behind him is a body of water with gentle ripples. A large, thick tree branch with some green leaves hangs down from the top left corner. The overall style is painterly and nostalgic.

ŠEMI ZARHIN JEDNOHO KRÁSNÉHO DNE

Jednoho krásného dne

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.garamont.cz
www.albatrosmedia.cz

■ garamond

Šemi Zarhin

Jednoho krásného dne – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

ŠEMI
ZARHIN
JEDNOHO
KRÁSNÉHO
DNE

Kniha vychází s podporou Izraelského institutu
pro literaturu v hebrejštině a Velvyslanectví
Státu Izrael v České republice.

Published with the support of The Israeli
Institute for Hebrew Literature, Israel and
the Embassy of Israel, Prague.

Copyright © Shemi Zarhin, 2023

Published by arrangement with The Institute of the Translation of Hebrew
Literature

Translation © Alžběta Glancová, 2023

ISBN tištěné verze 978-80-7407-569-8

ISBN e-knihy 978-80-7407-576-6 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7407-577-3 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-7407-575-9 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

Pro Ejnat

V knize byl použitý překlad známé purimové písně Lejcan katan nechmad, kterou složila Sara Levi-Tanai. Do češtiny ji přebásnila Vida Neuwirthová.

Židé jsou v knize psáni s malým ž, abychom nemuseli spekulovat, zda se jedná o označení příslušníka národa či stoupence náboženství. Ostatní příslušníci etnických skupin jako Beduíni, Sefardi či Aškénázové jsou potom psáni s velkým počátečním písmenem.

TŘI OBRAZY

Dvě sedmileté děti leží na střeše. Chlapec a holčička. Jmenují se Šlomi a Ela. Leží mezi ohřevnými sudy na vodu a sledují, jak z okna vytahují mrtvolu.

Je to okamžik, kdy si Šlomiho mozek začíná zapisovat.

Zapisuje si ostré i zastřené obrazy. Píše a sbírá vůně i nepříjemné pachy, události, které se staly, i to, co teprve přijde. Útržky rozhovorů se kupí vedle plačtivých vzlyků, šumivého smíchu a sípavého dechu, ale i vedle výparů vzteku a nahuštěných příválů stesku. A vedle spousty slov.

Haldy slov.

Předtím měl v hlavě louži, ta teď vysychá a zmenšující se kapičky vody nahrazují detaily onoho obrazu. Je zaznamenaný tak pečlivě, že i kdyby mu zatřáslí hlavou a spousta vzpomínek by se mu vysypala z uší a rozptýlila se ve vzduchu jeho života, tenhle obraz si bude každý den znovu vybavovat, jako vycházející slunce, jako příchod rána, a neustoupí do pozadí – oni dva na rozpálené střeše.

On sotva dýchá.

Písečný opar na obloze už mu prořezává plíce a proměňuje jeho slova v šepot.

Ona se k němu tiskne.

Rty má pevně sevřené a oči hodně uslzené.

Oba hledí dolů, na dvůr sevřený mezi bytovými domy.

*

Šlomi se dívá i do stran. Kolem je spousta malých černých flíčků, o kterých jednou jeho maminka řekla: „To jsou určitě hovínka myši, co mi běhají nad hlavou,“ a okamžitě zvýšila hlas na Šlomiho tatínka: „Kdy už konečně seženeš pastičky a ty myši pochytaš, to čekáš, až mi uhryžou nohy?“ A Šlomiho táta se usmál a řekl: „Když už, tak by nejdřív uhryzaly nohy mně, neustále přece tvrdíš, že mi smrdí.“ A Šlomiho máma odpověděla: „Řekla jsem, že jsou cítit, neřekla jsem, že smrdí, kdyby ti smrděly nohy, dávno bych tě odsud vyporoučela, jednou provždy.“

Šlomi se přitiskl k Ele, aby se odtáhl co nejdál od odpudivých myších hovínek. Ela se pevně držela betonového okraje a zvlhlýma očima sledovala všechny ty lidi, kteří se pokoušeli dostat tělo jejího tatínka oknem ven. Nikdo neví, že klíč od dveří má u sebe v kapse. Nejdřív se dlouho snažili dveře vyrazit, potom se zkoušeli dostat dovnitř přes balkón, nakonec museli rozbít okno, ale ani zevnitř se jim nepodařilo dveře otevřít, protože klíč schovává v kapse a zámek je zrezivělý a nepoddajný.

Mezitím přicházeli na pohřeb Elina otce další a další lidé, ponejvíc ti, kteří ho neznali, a chtěli zkrátka vyjádřit svou soustrast, nebo obyčejní čumilové, slunce páliło, jako obvykle na pohřbech, a Elina matka Chana stála stranou a polsky naříkala: „Proč na pohřbech prší jenom ve filmech, kdežto tady do mě pere slunce.“ Nikdo nerozuměl, co říká, protože to bylo polsky, ale podpírali ji, aby nespadla, a mumlali: „Chudinka, jako by nestačilo, čím si prošla v lágrech.“ Věnovali jí tolik pozornosti, že si ani nevšimli, že tam Ela vůbec není, nevšimla si toho dokonce ani Chana, nebo si možná myslela, že se o holčičku někdo postaral, aby se ona mohla v klidu vyplakat z toho, co ji teď bez něj čeká.

Najednou se Ela podívá na Šlomiho a rozesměje se. „Nesměj se,“ říká jí, „všimnou si nás.“ A ona odpovídá: „Rozesmává mě, že ti ztvrdnul šulin, cítím ho přes tvý kalhoty.“ Šlomi moc nechápe, co to povídá, ale hned se zastydí a cítí, že se mu nafukuje obličej a každou chvíli mu prasknou rty. „Nemusíš se červenat,“ říká mu, „to je přirozený, když se kluci jako ty přitisknou k roštěnce, jako jsem já, ztvrdne jim šulin.“ Ani teď Šlomi nechápe, co mu říká, ale rozhodne se od ní trochu odtáhnout a vzpomene si, že mu jeho maminka říkala: „Buď na ni hodný, je to

chudinka, její rodiče jsou tvrdý nešťastný lidi, lágry je semlely napadrt', celý život jedli zmrzlý slupky od brambor a pili sníh. Ale taky si na ni dej pozor, je trochu moc vyspělá, stará duše.“

Šlomi byl zmatený. Dělal se mu špatně z myších hovínek, do toho ty výkřiky v polštině, sluneční žár, a hlavně Eliny vtipy a slzy. Už nezvedl hlavu, takže neviděl, jak dole zápolí s mrtvolou, která se sesouvá, klouže a hlavou naráží do parapetu. Jen se po očku podíval na Elu a viděl, jak vytřeštila oči při pohledu na dění dole na dvoře, před domem, na jehož střeše leží, už ne přitisknutí jeden k druhému, a třesou se, on studem, ona hrůzou.

Šlomi se zeptal: „Proč jsi ty dveře vlastně zamykala?“ a Ela odpověděla: „Protože nechci, aby tátu odnesli.“

„Ale vždyť je mrtvý.“

„To vím taky, nejsem blbá.“

„Chceš naštvat svoji mámu?“ zeptal se.

„Ta si ani nevšimla, že tam nejsem,“ odpověděla, „možná budu muset skočit ze střechy, aby si mě všimla.“

Šlomi řekl: „Neskákej,“ a Ela odpověděla: „Tak dobře.“

*

Dvě děti jsou na střeše, zatímco dole vytahují z okna mrtvolu.

Šlomiho hlava ten výjev ukládá, ale zároveň se ohlíží nazpět na vybledlé obrazy, vyšisované sluncem.

Jako například den, kdy v rádiu říkali, že hladina Kineretského jezera stoupá a hrozí, že zaplaví kibuc na pobřeží. Šlomiho maminka okamžitě řekla: „To musím vidět, Roberte, sedni do pick-upu a zavez nás tam.“ Šlomiho táta byl tenkrát nastydlý, a tak zahuhlal: „Nepojedu teď takovou dálku, jenom aby ses mohla podívat, jak se kibucníci, který nenávidíš, topí v jezeru.“

„Já proti kibucníkům nic nemám,“ řekla a zatvářila se uraženě, „to, že tvoje sestra bydlí v kibucu a já ji nemůžu vystát, ze mě ještě nedělá nelidu, co chce vidět, jak se topí kibucníci, že se nestydíš se mnou takhle mluvit, chtěla jsem jenom vidět, jak stoupá hladina Kineretu, to je vše.“

Robert nakonec ustoupil, natrhal si několik čtverečků toaletního papíru, nacpal si je do nosu, aby mu z něj neteklo, a šel nastartovat pick-up. Šlomiho maminka pořádně oblékla Chilika, Šlomiho mladšího nastydlého bratra, načesala se, jako kdyby šla na svatbu, důkladně si vyčistila brýle a vyprávěla Šlomimu, že hladina jezera je tak rozbouraná, až z toho ryby začaly létat, takže je možné projít se po břehu se sítkou na motýly a chytat je přímo ze vzduchu.

A potom řekla: „Nechceš zajít navrhnout té nové holčičce, aby jela s námi, určitě něco takového v životě neviděla.“ Šlomi nechtěl, vždyť ji vůbec nezná, ale jeho maminka trvala na svém: „Zajdi za ní a seznámte se, buď na ni hodný, je to chudinka, její rodiče málem vylítli komínem, a k tomu ještě skončili v Tiberiadě, místo aby jim nabídli důstojné bydlení v Tel Avivu nebo v Jeruzalémě.“

Šlomi vyrazil, sešel schody, přešel dvorek a spatřil ji, jak sedí na kamenné zídce, jako by na něj čekala. A opravdu, hned, jak ho uviděla, seskočila ze zídky, a s úsměvem si před něj stoupla.

„Zdravím,“ řekl strojeně, jako jeho tatínek, když mluví se zákazníky, kteří si k němu přišli objednat práci. „Jmenuju se Šalom, ale všichni mi říkají Šlomi.“

Povytáhla jedno obočí. „Také tě zdravím, Šalome, a zdravím i tebe, Šlomi,“ řekla, „jmenuju se Jisraela, ale úplně to jméno nesnáším, takže jsem si ho změnila na Ela, a ať tě ani nenapadne říkat mi jinak.“

Ela seděla s rodiči na korbě pick-upu, protože ji nechtěli pustit samotnou s cizími lidmi, ale Šlomiho maminka se neurazila, naopak je srdečně pozvala, aby se přidali. Požádala Šlomiho tatínka, aby vyprávěl nějaké vtipy a potěšil je na jejich nešťastné, ztrápené duši. Když ale přijeli ke Kineretu, viděli, že ve vzduchu žádné ryby nelétají, ani tam nikdo nemá sítku na motýly. „Kdo by taky v Tiberiadě chytil motýly?“ zeptal se Elin otec a rozesmál se, a protože měl hezký smích, který zněl jako melodie chytlavé písničky, všichni se k němu sborově přidali.

Elin tatínek, Šmuel, byl uvolněný. Těšily ho pohledy Šlomiho maminky a její rytmický smích a začal chrlit vtipy, jeden za druhým, hrnul se z něj příval anekdot a Šlomiho tatínek už se nemusel snažit, všichni se

hlasitě smáli, dokonce i Šlomi, přestože nechápal, co je na tom vtipného, dokud jeho maminka neřekla: „Jestli to takhle půjde dál, počurám se smíchy,“ a když si to Šlomi představil, konečně se od srdce zasmál.

Jen malý Chilík se nesmál. Už po cestě usnul. „Tak je to lepší,“ prohlásila Šlomiho maminka, „třeba se z té svojí nemoci vyspí, přejde ho to a začne normálně dýchat.“

„Já jsem taky nastydlý,“ řekl jí Šlomiho tatínek, „ale o mě se nestaráš, a ještě mě v tý zimě taháš k jezeru.“ Šlomiho maminka se usmála. „Ty nejsi dítě,“ odpověděla, „jsi osel. Najdi si jinou, která tě bude litovat, že máš rýmičku,“ a on jí řekl: „Možná si ji vážně najdu.“

Potom jim Šlomiho maminka dovolila, aby šli o kousek dál, a dokonce si směli namočit nohy, přestože byl konec ledna a voda byla ledová. Nejspíš chtěla být sama s Elinými rodiči, na všechno se jich vyptat a pořádně se s nimi seznámit.

Šlomi s Elou seděli na dvou kamenech a nohy si máčeli ve vodě, byla opravdu studená. Šlomi se snažil vyhýbat pohledům, které na něj vrhala, a jejímu zdviženému obočí. Ela se mu dívala na nohy, zátylek, lokty, tam cítil její pohled nejsilněji.

„Proč vůbec nemluvíš?“ zeptala se, on se styděl, ale odpověděl: „Mluvím,“ a ona řekla: „Nemluvíš,“ a on odpověděl: „Nemám moc co říct,“ a ona na to: „Myslíš, že jsem pitomá?“ a on zavrtěl hlavou.

„Tvoje máma tě donutila, abys mě pozval, protože si myslí, že jsem blbá?“

Šlomi znovu zavrtěl hlavou, tentokrát víc.

„Takže jsi asi blbeček, a proto moc nemluvíš.“

Tentokrát Šlomi neodpověděl, ani nezavrtěl hlavou, ale částečně se urazil, částečně zatajil dech a částečně jí dal za pravdu.

Najednou si ho přestala prohlížet. Před nimi, uprostřed jezera, na malé vzdálené rybářské pramici, začali nějakí lidé mávat a všemožně se snažili upoutat pozornost policejního člunu, který hlučně proplouval kolem. Ela se věnovala lodím a Šlomi využil příležitost a dlouze se na ni zadíval, prohlížel si její vlasy, ramena, na špičce nosu napočítal šest pih. Mezitím policejní člun zastavil vedle rybářské loďky. Na takovou dálku a přes lomoz vln nebylo slyšet, co ti lidé říkají, zatímco se snažili dostat se k něčemu, co plavalo ve vodě, bylo ale zřejmé, že jsou celí bez sebe.

A pak, z ničeho nic, se na něj zase podívala, pohlédla mu do očí a řekla: „Ale jsi hezkej, pro roštěnky jako já je vzhled důležitější než mozkový buňky.“ Šlomi ničemu nerozuměl, ale měla příjemný hlas a jemu tváře jen hořely.

Lidem na lodích se nakonec podařilo přitáhnout k sobě věc, plovoucí na hladině, a přesně v tu chvíli přišla Šlomiho maminka a řekla jim, aby se okamžitě zvedli. „Nedívejte se tam, někdo se nejspíš utopil a oni se ho snaží vylovit.“ „Je mrtvej?“ zeptala se Ela a Šlomiho maminka odpověděla: „Jak to mám vědět, jsem snad prorokyně Debora, nebo co? A teď hned pojďte, už se tam nedívejte, a taky hezky rychle vytáhněte nohy z té ledárny, než vám slezou nehty.“ Dál už o tom nemluvili a Ela čas od času pohlédla k lodím a lidem, kteří nebyli slyšet, jen bylo vidět, jak se hýbou a snaží se vytáhnout mrtvolu z vody.

Asi za týden nebo o něco později zaslechl, jak jeho maminka říká, že do vody skočila sousedovic dcera.

„Jak skočila?“ odpověděl Šlomiho tatínek, „skočit jde z mostu, když pod ním teče Dunaj. My tady máme jenom Kineret.“

„A světe div se,“ odpověděla Šlomiho maminka, „když se chceš utopit, stačí Kineret, není potřeba jezdit do Evropy.“

„Aspoň k něčemu je ten tvůj Kineret dobrej,“ odpověděl Šlomiho tatínek, a Šlomiho maminka se rozčílila a odsekla: „Moc mě neštvi, nebo mě jednoho dne taky najdeš plavat v Kineretu, a pak se nediv, proč jsem tam skákala.“

„A proč bys tam skákala?“

„Kvůli tobě, jak mi lezeš na nervy,“ odpověděla.

„To musíš vždycky ze všeho dělat drama a vyhrožovat mi?“

„Venkoncem jsem to myslela dobře a řekla jsem ti o té holce, protože jsem si myslela, že tě to bude zajímat, ale ty děláš hned ramena a na všechno se začneš povyšovat.“

„Proč vůbec spáchala sebevraždu?“

„Jak to mám vědět, třeba se zamilovala.“

„Ta?“ ušklíbl se, „vždyť byla ošklivá jak noc, do koho ta by se mohla zamilovat?“

Šlomiho maminka zase vypěnila: „Odkdy se ošklivý holky nemůžou zamilovat?“ řekla, vzala prádlo a odešla.

Šlomi vzápětí sešel na dvůr, všechno to pověděl Ele, která seděla na kamenné zídce. Elu to naopak zaujalo a řekla: „Koukám, že někdy taky mluvíš.“

Na zpáteční cestě od stoupající hladiny Kineretského jezera řekla Šlomiho maminka: „A teď k nám půjdete na večeri.“ Ale Chana namítla: „To nejde, naopak vy byste měli jít k nám.“ Ale Šlomiho maminka trvala na svém: „Pozvali jsme vás k jezeru a tam člověku pokaždé vyhládne, obzvláště dneska, když je tak neklidné, zítra hladina určitě zase klesne a jezero posmutní. Kineret totiž střídá nálady jako na houpačce.“ A sama taky posmutněla.

Šlomiho tatínek se na ni podíval a usmál se. „Ruchama už je taková,“ vysvětlil, „duší básnířka, dokonce i na záchod si bere místo novin sbírky básní.“

Šlomiho maminka zrudla a lehce ho žďuchla do ruky. „Co to povídáš, Roberte,“ řekla pohoršeně a on se zasmál: „Ty myslíš, že nevědí, že chodíš na záchod? Dokonce i anglická královna chodí na záchod, a možná se budeš divit, ale někdy si i uprdne,“ načež všichni vyprskli smíchy a Šlomiho tatínek byl spokojený, že i jemu se konečně povedl nějaký vtip, nejen Elininu tatínkovi.

Chana se přiznala, že si na záchod bere slovník a učí se nová hebrejská slovíčka. Šlomiho maminka se zatvářila obdivně, a Chana si ji změřila od hlavy k patě a prohlásila: „V životě jsem neviděla tak vysokou ženu, jako jsi ty.“

Šlomiho maminka se usmála a řekla: „Teď se určitě zeptáš, jak můžu žít s chlapem, který je o tolik menší než já.“

Chana přikývla, jako by přemýšlela nad tím, co slyšela, a nespouštěla oči ze Šlomiho tatínka.

Když přijeli domů, ukázala Šlomiho maminka Chaně, jak polévá horká vajíčka natvrdo spoustou olivového oleje, přidává sůl a pepř a plátky osmaženého balkánského sýra. Všichni si vajíčka pokládali na tlusté krajíce chleba, které nakrájel Šlomiho tatínek, a ukusovali šťavnatá

rajčata, která omyl a napůlil Šmuel, zatímco dál žertoval a rozesmával Šlomiho maminku.

„Ještě nikdy mi takhle nechutnalo, Ruchamo,“ řekl Šmuel, když jí oběma rukama sevřel dlaň, jako by svíral hasičskou hadici.

Potom, co odešli, řekla Šlomiho maminka: „Je to sympáček. Mohl by ses od něj učit, jak být zábavnej, místo těch tvých zdoluhavých vtipů, co člověku zaskočí v krku jak suchej chleba. Podívej, jak se ten chlap, přes všechno, co mu provedli a jak ho semleli, postavil na nohy a ještě je z něj bavič. Ale z ní vůbec nejsem nadšená, má otravnej hlas, jak klakson, ve kterém došly baterky, na záchod chodí se slovníkem, aby se naučila nový slova, podle mě je otravná.“

„Není otravná,“ namítl Šlomiho tatínek, „je smutná.“

Za pár dní se Ela objevila u Šlomiho ve třídě. Třídní ji všem představila, řekla, že je to nová zákyně, že její rodiče se přistěhovali do Tiberiady z Netanji, kvůli práci pro Sochnut, Židovskou agenturu, kde pomáhají novým přistěhovalcům, ačkoliv se sami do Izraele přistěhovali, ale už dávno, dlouho předtím, než se narodila Ela. Všechny požádala, aby se snažili nové žáky pomoci, jenže zapomněla říct, jak se jmenuje. Šlomi už ji ale znal od výletu ke Kineretu a ze dvorka a od všech setkání, kdy u nich byla s rodiči, nebo když on byl u nich se svými rodiči, a tak na ni mávnul, a ona si sedla vedle něj a ukázala mu, že má sendvič s vajíčkem natvrdo, zalitým olivovým olejem, se solí a pepřem, jen smažený balkánský sýr chyběl, protože její maminka nevěděla, kde se prodává, a plátky rajčat tam taky neměla, protože nemá ráda, když od nich chleba nasákne. Některé děti se posmívaly, že ta nová holka smrdí jako vajíčka natvrdo, jako sirný pramen v tiberiadských lázních.

Potom se děti seřadily a paní učitelka je poučila, jak se mají chovat a že mají být potichu, až se budou v obýváku u paní ředitelky v televizi dívat na pohřeb předsedy vlády Leviho Eškola. Vzhledem k tomu, že Šlomiho třída zazářila na poslední chanukové besídce, rozhodla se paní ředitelka takhle je odměnit. Jako jedna z mála vlastnila televizor, který umístila doprostřed obývacího pokoje ve svém velkém domě, kde byla i zahrada s trávníkem, ovocnými stromy a růžovými keři. Do své

opečovávané zahrady vodila zlobivé děti, aby tam pěkně plely, zalévaly a hrabaly, protože práce v zahradě je mnohem výchovnější trest než stokrát opisovat „Už nebudu vyrušovat v hodinách vlastivědy“ nebo dvakrát opsat nejdelší 119. žalm.

Celá třída seděla na podlaze a užasle sledovala podivný přístroj a přeskakující černobílý obraz. Paní ředitelka jim nabídla slabou malinovou šťávu, téměř bez chuti, a neustále opakovala učitelkám: „S naší zemí je konec, bez Eškola si můžeme zabalit a pakovat se odsud,“ a učitelky souhlasně pomlaskávaly, tvářily se ustaraně a dál pokukovaly po kuchyni a všech těch blyštivých spotřebičích, které posílal paní ředitelce její syn lodí z Ameriky.

Ela seděla vedle Šlomiho a pošeptala mu: „Jedna půlka mi mrzne od podlahy, a druhá půlka se mi potí na koberci,“ a Šlomi se obával, že vyprskne smíchy zrovna teď, když spouští předsedu vlády do hrobu, a tak sklonil hlavu a dělal, jako že tiše pláče. Všimla si ho jejich třídní a požádala ředitelku, aby přestala malovat čerta na zeď, protože děsí děti. Všechny ostatní učitelky se lekly, že si jejich třídní dovoluje napomínat paní ředitelku, navíc v jejím luxusním domě, a vzápětí úplně zmlkly, dokud se v televizi neobjevilo zrnění a předseda vlády už byl pod zemí.

Asi týden potom, co se celá třída s učitelkami a paní ředitelkou naposledy rozloučila s Levi Eškolem, už byli ze Šlomiho a Eliných rodičů přátelé. Šlomiho maminka dál trousila uštěpačné poznámky na adresu Eliny maminky a Šlomiho tatínek si dál myslel, že je to jedinečná, ale smutná žena. „Tak si ji vem, když je tak jedinečná,“ řekla Šlomiho maminka a on jí s úsměvem odpověděl: „Mám smůlu, už jsem si vzal tebe.“

*

A pak se to stalo.

Šlomiho tatínek přišel pomoci Eliným rodičům opravit žaluzie, protože byl šikovný, a jako opravář se dokonce živil.

Šmuelovi nějak nebylo dobře. Byl bledý, nevrlý a každou chvíli se zadýchal jako starý člověk supící do schodů.

Chana řekla: „Rozčiluje se, že místo Dajana nebo Alona se stala předsedkyní vlády Golda, šťve ho, že budeme mít premiérku s ještě silnějším přízvukem, než je ten jeho polský,“ a Šmuel namítl: „Rozčiluje mě, že se lidi chovají jako otroci, nelíbí se mi, aby za mě někdo rozhodoval, že se ta bába stane předsedkyní vlády, místo, aby uspořádali volby a nechali nás rozhodnout.“

Šlomiho tatínek nechal na chvíli žaluzie žaluziemi a řekl: „Volby budou stejně za pár měsíců, tak o co jde.“

„Koho budeš volit?“ zeptal se ho Šmuel.

„Mapaj,“ odpověděl Šlomiho tatínek. „Dělnickou stranu volím celý život.“

Šmuel se podrážděně zasmál. „Ještě jsi mladý,“ řekl, „mladý kluk, není ti ani třicet, kolikrát v životě jsi vůbec volil?“ A Šlomiho tatínek odpověděl: „Když jsem volil, tak vždycky Mapaj.“

„Proč?“ zeptal se ho Šmuel.

„Protože je volím celý život,“ odpověděl Šlomiho tatínek.

Chana vycítila, že se schyluje k hádce, a řekla: „Dali byste si něco k pití, něco studeného, jsi hodně zpocený, Roberte.“ Ale Šmuel už se dostával do varu a řekl: „To ti nevadí, jak s vámi vyjebávají, se všema Sefardama?“ A Šlomiho tatínek zrudnul, možná kvůli slovu „vyjebávají“, a odpověděl, že on s dovolením vyrůstal v Argentině. Šmuel se nevzdal a praštil do stolu. „Sice jsi vyrůstal v Argentině, ale jsi sefardskej iráckej žid. Tvoje manželka taky, je jí houby platný, že se narodila v Izraeli, je to taky Sefardka, a oba dva jste stejně naivní jako všichni ostatní Sefardi. Říkám naivní, protože snad nemůžete bejt tak blbí, abyste si nevšimli, že jste jim pro smích, zachází s vámi jako s onucí a využívají vaši věrnost, k čemu je ti nějaká Mapaj?“

Šlomiho tatínek se zase začal pokoušet dostat žaluzii do vodící lišty. Hodně se potil a určitě měl vztek, že si Elin tatínek dovoluje říkat mu takové věci. Možná proto neodpověděl.

Ale Šmuel si dál vedl svou: „Vezmi si takovýho Begina, je mi z něj na blití, jenom když ho vidím, opičák z diaspory to je, ale aspoň má úroveň, když ho budete volit, konečně vás někdo bude brát v potaz, a to bude skutečná revoluce.“

„Mně je takhle dobře,“ řekl Šlomiho tatínek slabým hlasem. „Na revoluci nemá nikdo sílu,“ a Šmuel zase praštil do stolu a zrudl, až Chana vykřikla: „Budeš mít zase potíže se srdcem,“ ale on se dál rozčiloval a křičel, že ani Ben Gurion nemůže Goldu vystát, a proto se zdržel hlasování, a že je škoda, že se Šlomiho tatínek nezeptá svojí ženy, co ta si o tom myslí, protože je chytrá a určitě by pochopila, jak je to důležité.

A najednou se skácel k zemi.

Šlomiho tatínek a Elina maminka okamžitě vyskočili a posadili ho na pohovku. Elina maminka ho propleskla a říkala něco polsky a Šlomiho tatínek moc nevěděl, co má dělat. Potom odtamtud Ela Šlomiho odtáhla a řekla mu: „Pojď mi pomoci.“ Udělala to ale s takovou silou, že Šlomi narazil do futra dveří a praštil se do nosu.

V kuchyni mu řekla: „Neboj, stává se mu to často, jen mi pomoz donést mu valeriánské kapky.“

Šlomi nechápal, o čem to mluví, a jen si mnul nos. Ela nalila do skleničky trochu vody z kohoutku, vtiskla Šlomimu do ruky lahvičku s tmavou tekutinou a poprosila ho, aby do skleničky nakapal přesně dvanáct kapek, protože jí se třesou ruce. Šlomi otočil uzávěrem lahvičky a pokoušel se opatrně odměřit dvanáct kapek. Ela na něj křikla: „Dělej, na co koukáš, co děláš, nějaký experiment?“ a Šlomi se roztrásl a samou nervozitou nalil do sklenice větší množství tmavé tekutiny. „Odpočítal jsi dvanáct kapek?“ zeptala se Ela, protože se nekoukala a věnovala pozornost obýváku a křiku v polštině. Šlomi netušil, kolik kapek tam nakapal, z lahvičky se mu podařilo dostat jen velké stříkance.

Potom tatínkovi nalila do úst vodu, zabarvenou stříkanci do oranžova, ten se rychle uklidnil, a dokonce řekl Šlomiho tatínkovi, ať ty žaluzie nechá být, že od něj nic nepotřebuje, a ať jde domů a rozmyslí si, koho bude volit. Načež si lehl na pohovku v obýváku, zavřel oči, všichni si šli po svých, a v noci umřel.

Šlomiho maminka pomohla zařídit všechno, co bylo třeba, protože Elina maminka neměla nikoho kromě manžela a pár známých z práce.

Šlomiho tatínek seděl bez hnutí doma. „Jseš bílej jak stěna,“ řekla mu Šlomiho maminka. „Neobviňuj se, nemůžeš za to, že byl ten člověk

na hlavu a měl nemocný srdce kvůli hrůzám, co prodělal v koncentracích, při mučení a ve sněhu.“

„Já se neobviňuju,“ odpověděl, „jen je mi jí líto a její dcery, která osiřela. Jsou tu měsíc a podívej, co je potkalo, podívej, jak je život nespravedlivej.“

Nakonec musel přijít pomoci, protože se zjistilo, že dveře jsou zamčené, zatímco jsou všichni už venku a čekají na pohřební průvod, a v domě že zůstalo jen tělo, protože Chana trvala na tom, že až tělo omyjí a zabalí, vrátí jej domů, „aby mi ho nespustili do hrobu přímo z lednice, chci, aby se na poslední cestu vypravil z domova“, a Ela zamkla dveře, odnesla klíč, a nikdo si ani nevšiml, že tam není.

Šlomiho tatínek přišel, ale nepodařilo se mu vyrazit dveře, protože se mu třáslы ruce, ani se mu nepovedlo dostat se dovnitř přes balkón. Možná měl strach, že najednou narazí na Elina tatínka, jak sedí na pohovce a dívá se na něj tím svým pohledem, kvůli kterému si připadal jako idiot. Když vytahovali tělo oknem, stál stranou a položil svou velkou ruku na záda Eliny maminky.

Jen Šlomiho maminka řídila tiše a efektivně celou akci, dokud tělo nevytáhli oknem před očima dvou dětí ležících těsně u sebe na rozpálené střeše.

PRVNÍ ČÁST

1969

1

Zrovna ve středu západní vítr vždy zesílil, byl zdivočelý, prosmýkl se mezi kopci a přišel dělat pozdvižení, ohlušovat uši, zasypávat oči zrnky prachu a vyvolávat hlasité hádky, které nakonec utichaly a znovu vzplály zase příští středu, a tak pořád dokola.

Každý si totiž vedl svou. Například taková teta Geula, sestra Šlomiho maminky, si kolem nateklého, věčně ovázaného krku omotávala další šátek a říkala: „Miluju středeční vítr, příjemně mi fouká pod šátek, a tak mě v létě krk nesvědí.“ Teta Drora, druhá sestra Šlomiho maminky, říkala: „To je toho, v létě tenhle vichr fičí každý den, někdy i v zimě, a já pak musím doma každý den hodiny a hodiny utírat prach.“ Vardina, rumunská sousedka zespoda a věrná spiklenka Šlomiho maminky, nazlobeně kroutila hlavou a říkala: „Zajímalo by mě, který nedouk si vymyslel, že fouká jenom ve středu. Kdybyste si někdy otevřeli knížku nebo noviny, věděli byste, že vzduch vlivem horka stoupá vzhůru, nad Kineretem je ho potom nedostatek, takže k sobě jezero přitahuje vzduch z okolních kopců, a tak vzniká západní vítr, kvůli kterému je mezi druhou a čtvrtou hodně nebezpečné jít se koupat, nic víc v tom není, děje se to v neděli, v úterý, ne jen ve středu, lidi si prostě vymýšlí báchoriky, aby měli na co nadávat.“

Dětem tenhle vítr naháněl smrtelný strach, a radši seděly doma a psaly domácí úkoly, nebo si tak dlouho házely s míčem o podlahu, dokud si sousedi pod nimi nepřišli stěžovat. Vědělo se, že když začne vát tenhle vítr, je na ulicích a dvorcích nebezpečno. Víko od popelnice se utrhne z uvolněných pantů, prolétne vzduchem a usekne lidem hlavu, zrovna když se stahují do bezpečí. Šňůry na prádlo vytržené ze sušáků se svíjejí ve vzduchu, jako létající hadi, vysvléknou se ze suchého prádla a omotají

se kolem krku středoškolákům, kteří se nestihli vrátit domů. Vítr krouží a hledá oběti, žene se z dvorku na dvorek, mívá domy, uhání po cestách a útočí na trsy žlutých datlí, a ony úpí, ale nakonec se vzdávají, uvolňují se od kmene a dopadají na hlavy starých lidí, kteří se na moment zastavili, aby si odpočinuli ve stínu palmy.

Šlomiho maminka mu řekla: „Já bych tě jen prosila, abys byl opatrný, koneckonců jsi kluk, na kterého je spolehnutí, a proto jsem do tebe blázen. Je fakt, že lidi přehání, vymýšlí si a vypráví o středečním větru nejružnější hlouposti, na druhou stranu ale není kouře bez ohně, už jsme zažili, že tu ve středu nebylo tak bezpečno jako obvykle, někdy se dokonce stane pohroma, neptej se mě proč, protože proč se pohromy dějí jen ve středu, a ne v úterý nebo ve čtvrtek, to ví jenom Bůh, a kéž by to bylo jeho jediný podivný rozhodnutí.“

Ve středu si Šlomi sedával ke stolu a pokoušel se dýchat nosem. K obědu mu maminka dávala tmavohnědý tučný plátek filé, z nějž stoupala těžká vůně ryby odjinud než z Kineretu. Vedle ležel kopeček nažloutlé rýže, ve které se svíjely do hněda osmažené nudličky, a taky trochu zeleninového salátu a skrojek citrónu, ten si Šlomi vši silou vymačkával, aby šáva pohltila silný pach rybiny. Všechno to do sebe rychle hodil a zase dýchal nosem, postavil se k oknu, aby viděl, jak divoký víchř fičí z oblohy nad srázem hory Arbel a začíná odnášet prádlo, které jeho maminka právě pověsila.

Jeho tatínek měl naopak z větru radost, ruce zapáchající rybinou si utřel do utěrky, zasalutoval jako při vojenském nástupu a říkával: „Vítej zpět, středeční větře.“ Jednou se dokonce zasmál a řekl Šlomiho mamince: „Doufám, že tvoje sestra Drora si to teď nešťáduje někde po ulici, ještě by jí ten vítr odfoukl paruku.“ A Šlomiho maminka odpověděla: „Neměl by sis z ní dělat legraci před dětmi, je to přeci jenom jejich teta,“ a přitom se sama přidušeně zasmála.

„Udělala by nejlíp,“ prohlásil Šlomiho tatínek, „kdyby se poučila od paní Ajšy. Jednou ve středu jsem ji zahlídl, jak jde po ulici, a paruka se jí nepohnula ani o milimetr. Podle mě si ji přilepila na hlavu vteřinovým lepidlem, který občas i čuchá, aby neměla bolesti.“

„Jaký ta má bolesti, prosimtebe,“ zeptala se Šlomiho maminka se zhnuseným výrazem ve tváři.

„Představ si,“ odpověděl, „že má srdce napěchovaný výčitkami svědomí jak plněnou papriku.“

„Ale vždyť ani nemá paruku,“ řekla, „ta nemá ani na jídlo, tak kde by vzala peníze na paruku?“

Šlomiho tatínek už se trochu rozčílil: „A jak to, že má tak černý vlasy, když to není paruka, vždyť je jí asi sto.“ A Šlomiho maminka mu vysvětlila, že si vlasy barví henou, kterou sbírá, když se hrabe v odpadcích Kaduryho kadeřnictví, a on si stál za svým, že hena není tak černá, nanejvýš hnědá, a většinou vůbec červená.

„Nepoučuj mě o heně, to já můžu poučovat tebe,“ řekla, „sice neexistuje černá hena, ale Ajša si henu míchá s cigaretovým popelem a uhlím, který krade z Elgarisovy kebabárny,“ a už s třesoucími rty zasyčela: „Zlodějka zlodějská, ať zhebne.“

Teprve potom zmlkl, protože s ní soucítit a vědět, že se pořád trápí ranou pěstí do břicha, kterou jí Ajša uštědřila. Ruchama byla v sedmém měsíci, Ajša si myslela, že strašně ztloustla, a řekla jí: „Ruchamo, co je s tebou, jseš tlustá jak prase, nežer tak,“ a Šlomiho maminka odpověděla: „Neblázni, jsem těhotná,“ ale už bylo pozdě, dvě hodiny poté jí praskla voda a narodil se pomačkaný chlapeček, o němž se doma nemluví, a ani paní Ajša, zlodějka, která ho pomačkala, se až na tu jednu výjimku nezmiňuje.

Jiné středy, když se najednou zvedne vítr, ho Šlomiho tatínek přivítá, utře si ruce a potom vykřikne: „Zavři, zavři, jde sem průvan,“ a Šlomi přesně neví, co to průvan je, možná nějaký výraz z pohádek, které mu tatínek někdy vypráví, o šlemazlu Heršlovi, princích, rabínech, slanečcích a zaplétaných šabatových chalách. Tatínek s oblibou odříkával pasáž: „Nemám ani na krajíček chaly! V kapsách mi necinká ani groš a šabatový stůl mi neozdobí ani ocásek slanečka!“ Hlasitě přitom vykřiknul a bouchnul do stolu, aby Chilik otevřel pusku, a on mu tam snadno vpravil lžici rýže, a pak mu Šlomiho maminka vzala lžici z ruky a říkala: „Těmi svými pohádkami mi vymluvíš díru do hlavy, to radši

děti nakrmím sama, a odkud jsi prosimtebe vytáhnul ty aškenázský povídačky o šlemazlu Heršlovi, neříkej mi, že ti je vyprávěla tvá matka z Iráku?“ A Šlomiho tatínek zmlknul, protože si vzpomněl na rodiče, kteří oba zemřeli, když mu bylo deset.

Šmuelův pohřeb se konal ve středu, a právě když jej spouštěli do hrobu, začal vítr dovádět. Najednou se i rozpršelo a déšť prolomil chamsin, který se zdvihl po ránu a rozpálil střechu, na níž se schovali Ela a Šlomi. Chanu to trochu potěšilo a řekla: „Alespoň od nás odchází, když prší, a já tak můžu na chvíli zapomenout na to vaše slunce.“

Šlomiho tatínek na pohřeb nešel. Zůstal doma proto, aby se postaral o nemocného Chilika, ale především proto, že by tam nedokázal vydržet. Chilik ležel v posteli s nachlazením, které už dva měsíce ne a ne polevit, a s vatou napěchovanou v uších, aby vysála zánět. Šlomiho tatínek u něj seděl, ale celou dobu zíral na kliku u dveří a jen jednou z ní spustil oči a poprosil Šlomiho: „Možná bys mohl nemocnému bráškovu uvařit hrnek čaje.“

Šlomi byl ještě zaprášený ze střechy. Teprve když se jim konečně podařilo dostat Elina tatínka oknem ven, si její maminka najednou všimla, že tam holčička není. Dala se do křiku: „Kde je moje holčička, kde je Jisraela?“ A Ela už neměla na vybranou. Vstala, oprášila se, smetla ze sebe černé túpky a řekla Šlomimu: „Když nepůjdu, bude dál křičet, a může se zalknout, už se jí to jednou stalo,“ seběhla ze střechy po schodech, přes dvůr a přitiskla se k mamince. Šlomi ještě zůstal ležet na střeše, a až když se dvůr úplně vyprázdnil a nezůstali na něm ani lidé, ani tělo, ani výkřiky v polštině, vstal a šel domů.

Šlomi podal Chilikovi hrnek čaje, který mu uvařil, ale Chilik se otrásl a zachumlal se pod peřinu. „Nechci čaj,“ řekl s ucpaným nosem, „pálí, a když polykám, bolí mě z toho uši.“

Šlomi se rozhlížel, kam by položil horký hrnek, a nakonec ho postavil na podlahu, vedle židle, kde seděl tatínek a zíral do prázdna. Pak se rozmyšlel, kam se posadit. Na jeho posteli byla obří kupa prádla,

kteřé maminka nestačila poskládat, protože musela jít zařídít všechno kolem mrtvoly. Chtěl si sednout k Chilikovi na postel, ale ten se otrásl a prohlásil: „Máš špinavý oblečení, nesedej mi na postel, stačí, že mám nemocný uši.“ Potom teprve si Šlomi všimnul bílého vápna, které mu ulpělo na oblečení, když ležel na střeše. V zrcadle na chodbě viděl, že mu zbělaly i vlasy, dokonce i obličej, a dlaně měl bílé a vypadal jako namalovaný duch. Jako z obrázku v knížce, kterou si vzal z poličky pro velké děti v knihovně, kde se občas schovával před třetáky, aby ho nechytli za límec, netřásl jím a nesebrali mu obložený chleba, co mu dal Chilik.

Šlomi vyšel na balkón a ometal ze sebe špínu, a jak se tak oprašoval, napadlo ho, jaká je škoda, že nemají televizi, kdyby ji měli, třeba by dávali pohřeb Elina tatínka, stejně jako ukazovali, jak spouští do země předsedu vlády, určitě by ji tam viděl, jak stojí vedle svojí maminky, hladí ji po ruce a utěšuje, aby už nekřičela a nezalkla se.

Když se vrátil do pokoje, viděl, jak tatínek pije Chilikův čaj a dál zírá na kliku. Pak ale najednou vstal a řekl: „Šlomi, pojď mi pomoci.“ Vykročil ke dveřím, pak si ale uvědomil, že je tam Chilik, vrátil se, pohladil ho po čele a řekl mu: „Hned se vrátíme, a ty budeš statečněj a počkáš na nás v posteli, třeba se z té nemoci trochu vypsíš a bude ti líp.“

Zámek na vstupních dveřích Elina domu byl vážně nepoddajný a otravný. Šlomiho tatínek musel vzít ze své krabice na nářadí velké kladivo a bušit do zámku, až rozdrtil zrezivělé šroubky a podařilo se mu celý jej vytrhnout. Šlomi postával vedle něj a občas podržel nějaký kus nářadí, který mu táta podal. „Dobře se koukej,“ řekl Šlomiho tatínek, „když se budeš koukat, budeš profík přes zámky a až vyrosteš, budeš mít parádní živobytí.“ A Šlomi se opravdu dobře díval, měl strach, že rány kladivem rozbijí celé dveře, nebo že některá rána dopadne na tátův prst a rozdrtí ho.

„Vidíš, jak to pěkně pomaloučku polehoučku vyřeším?“ řekl Šlomiho tatínek. „Kdyby mě nechal soustředit se na žaluzie, komplet bych mu je opravil, a pak bych se možná vrhnul tady na ten zámek a na další věci v tom jejich vybydleným bytě, a nic by se bývalo nestalo, a nemuseli by

rozbíjet okno, aby ho dostali ven. Kdo si tohle vymyslel? V životě jsem neviděl byt v takovémhle stavu. Všechno bych mu to opravil, kdyby mě nechal na pokoji a nepoučoval mě jak malýho hloupýho kluka.“

Ze Šlomiho tatínka teklo tolik potu, že se ve dveřích udělala loužička. Svlékl si modrou pracovní košili a otřel si jí čelo i ruce, vysušil loužičku a vyleštil dveře i nový nablýskaný zámek.

„Pojď, zajdeme tam a pomůžes mi i s žaluziemi. Chtěl bych, aby bylo všechno spravené, než se vrátí.“

Šlomiho tatínek se proháněl po malém bytě jako divoký středeční vítr a dával všechno do pořádku. Když začalo pršet, klouzaly už žaluzie hladce v drážkách, kohoutky přestaly kapat, měděná trubka plynovodu byla přichycená ke zdi a dvířka kuchyňských skříněk visela opět na pantech. Místy se objevily loužičky potu, Šlomiho tatínek si svlékl i kalhoty a pracoval ve slipech, potom vzal z koupelny hadr a všechno utřel, dokonce umyl i nádobí ve dřezu, složil dvě pohozené utěrky, a nakonec vytřel podlahu v kuchyni, kde byly skvrny od rozlitych valeriánských kapek.

Když se vrátili domů, Chilik byl ponořený do spánku a vyspával se z nemoci. Šlomiho tatínek se posadil v mokrých pracovních šatech, a znovu se zadíval na tentýž bod na klice u dveří. Když přišla Šlomiho maminka z pohřbu, stihly už šaty uschnout, ale neunikly jí solné skvrny na košili, a zeptala se: „Jak to, že ses tak zpotil? Cos dělal?“

„Byl jsem u ní, dával jsem jí do pořádku byt.“

Udiveně svrátila čelo. „Jakej byt?“ zeptala se.

„Opravil jsem jí zámek, žaluzie, všechno,“ odpověděl. „Šlomi šel se mnou a pomáhal mi.“

Údiv vystřídal zděšení. „A cos udělal s Chilikem?“

„Nic, zůstal tu a spal,“ odpověděl a ona se zděsila ještě víc. „Jseš nezodpovědný,“ řekla, „jak můžeš nechat šestiletýho kluka se zánětem středního ucha doma samotnýho?“ A Šlomiho tatínek řekl: „Vždyť se nic nestalo, jen mám pocit, že mi za chvíli prasknou plíce,“ a Šlomiho maminka si všimla, že má zrychlený dech a červené oči. Přistoupila k němu a přitiskla si jeho hlavu na břicho.

„Roberte,“ řekla, „nemůžeš za to, že umřel, už jsem ti říkala, že to neměl v hlavě v pořádku, kvůli tomu, jaký rány mu uštědřil jeho nešťastnej život.“

A pak Šlomi viděl, že jeho tatínek pláče, a hned mu přinesl sklenici vody. Trošku se napil a řekl Šlomimu: „Neboj, nejsem žádná měkkota, jenom jsem trošku cítá a Argentinec, takže si občas malinkato popláču,“ a když to říkal, zadrnčelo mu v puse rrr, jako by chtělo potvrdit jeho slova – trrrrrrošku cítá... Arrrrrrgentinec... Zadrnčelo a smísilo se slzami, už jich vůbec nebylo malinkato, ale stále víc a víc, divoký prrrrrroud arrrrrrgentinských slz.

Šlomi věděl, že je to pravda. Jeho tatínek se často vracel z práce brzy, smutný, se slzami na krajíčku, a Šlomiho maminka mu říkala: „Co je, zase už jsi nesehnal práci a máš depku?“ A on odpovídal: „Jezdil jsem s pick-upem všude možně a nikdo nic nepotřebuje.“ Ona pokaždé pokývala hlavou, založila si ruce a řekla: „Musíš se na něco specializovat, že jsi šikovnej, ještě neznamená, že musíš dělat všechno, vymysli si specializaci, buď profík a pak budeš mít moře práce, a do té doby buď v klidu, hlady zatím neumíráme.“

Ale nepomáhalo to. Celé dny se tvářil sklesle a měl zarudlé oči, až mu Šlomiho maminka vždycky řekla: „Co se mi pleteš pod nohy, tváříš se jak zmoklá slepice a děláš doma špatnou náladu,“ pohladila ho po tváři a navrhla, aby se šel osprchovat, a dlouho seděl pod tekoucí vodou, nakonec mu to udělá dobře. To se pak usmál a pošeptal jí do ucha: „Pod jedinou podmínkou, že půjdeš se mnou a trochu mě potěšíš.“ Potom posadila děti před akvárium, dala jim talířky s datlovými sušenkami a odešla s ním do koupelny.

Když tiše seděli a dívali se na uvězněné rybičky, podal Chilik Šlomimu svoje sušenky a řekl: „Když mi vymyslíš pohádku o rybičkách, dám ti své sušenky.“ „Neumím vymejšlet pohádky,“ odpověděl Šlomi, a Chilik, se zánětem hrtanu, nebo středního ucha, nebo prostě nastydlý, řekl: „Jsi po mámě, proto pro mě neumíš nic vymyslet, ale já jsem po tátovi, a tak, až vyrostu, budu vymejšlet pohádky.“

Potom jejich rodiče vždycky vyšli z koupelny a voněli eukalyptem. Šlomiho maminka zkontrolovala Chilikův talířek a řekla: „Bezva,

Chiliku, to jsi šikulka, že jsi snědl všechny sušenky, budeš mít sílu a uzdravíš se.“ A Chilík měl z pochvaly radost, i když dal sušenky Šlomi-mu, protože nesnášel datle, a Šlomi je během několika vteřin spořádal. Šlomiho tatínek vycházel z koupelny s ručníkem, aby si usušil dlouhé husté vlasy, procházel se po bytě úplně nahý a hledal slipy v horách prádla, které Šlomiho maminka pořád nestačila poskládat. Vykulila pokaždé oči a šeptala mu: „Co se tady producíruješ nahatej, za bílýho dne, před dětma?“ A on odpovídal: „Jsou to kluci, maj ho stejnýho, jako já.“ A ona zašeptala: „Jsou to děti, takovýho jako ty nemaj. A co je to za výchovu? Aby se producírovaly nahatý?“ Přehraboval se v kupě vypraného prádla a řekl: „Nebojte, děcka, až budete velký, taky ho budete mít dlouhýho.“ A Šlomiho maminka se vždycky zasmála a zašeptala úplně jiným hlasem: „Kvůli jejich budoucím ženám doufám, že tak dlouhý je mít zase nebudou, stačily by o něco kratší,“ a Šlomiho tatínek se podívil: „Jsi jediná, kdo si stěžuje, chlapi blednou závistí.“ „Jak jediná?“ Hned se urazila. „Máš další, o kterých nevím?“ A on se rozesmál, natáhl si slipy, které konečně našel, a pak se smát přestal, protože viděl, jak odchází do ložnice, zavírá za sebou dveře a nedovolí mu vejít, dokud se neomluví a neujistí ji, že ji jen tak poslouchoval.

Tentokrát byl ale smutnější než obvykle. Vypil všechnu vodu, co mu Šlomi přinesl, a řekl: „Co si to dovoluje takhle se mnou mluvit.“

„Nech to plavat,“ řekla. „Stejně je mrtvej, tak co už.“

„Ani hebrejsky pořádně neumí,“ řekl našťavaně, „já tu žiju od desíti let. Vyrůstal jsem sice v Argentíně, to je pravda, ale narodil jsem se tady a moji rodiče přišli do Izraele dávno před ním a on si bude dovolovat říkat mi, že když jsem iráckej žid, měl bych volit Begina?“

„Ty ale přece jsi iráckej žid,“ usmála se na něj, „iráckej žid s ji-hoamerickým přízvukem, abys zmátl nepřítele,“ začala ho svlékat z košile. Šlomiho tatínek zvedl ruce, jako když svlékají malého chla-pečka před koupáním, a řekl: „Co si to dovoluje, takhle se nade mě povyšovat, jako kdybych byl jeho natvrdlej žák a on odborník přes vládu a politický partaje, možná si myslí, že když zažil holokaust, je odborník na všechno.“

Šlomiho maminka mu sundala košili, začala mu stahovat kalhoty a řekla: „Tak dost, stačilo, vymluvil jsi mi díru do hlavy, ten člověk je mrtvej a tím to hasne. Jdi se umýt, sedni si pod sprchu, to ti udělá líp.“ A on řekl: „Upozorňuju tě, že v příštích volbách to hodím Mapaj a Goldě.“ „Fajn,“ odpověděla, „pro mě za mě jí můžeš skládat básně a posílat kytky, hlavně už se jdi osprchovat.“

Vydal se do koupelny, ale ona jej zastavila. „Roberte, ty mi neřekneš, abych šla s tebou a potěšila tě?“

Na chvíli se zamyslel a pak řekl: „Nemusíš, radši se věnuj Chilikovi, beztak jsme ho dneska už dost zanedbali,“ a šel se umýt. Šlomiho maminka tam zůstala, tvářila se dotčeně a hladila Chilika, aby se probudil a ona mu mohla vykapat uši a taky aby něco snědl a nabral sílu.

Ráno se Šlomi probudil brzy. Slunce ještě nedobýlo oblohu, a tak mu bylo chladno. Zůstal v posteli a uvažoval, že by možná mohl říct mamince, co se mu stalo včera na střeše s Elou, aby mu to pomohla pochopit, nebo by se mohl zeptat tatínka, proč mu ztvrdnul šulin, když se k ní přitiskl, proč se zasmála a proč se on styděl, a možná jim přizná, že Chilik vůbec nejí, nechá mu vždycky všechny sušenky, dokonce i svačinku ve škole mu dává, a nejspíš proto se pořád neuzdravuje.

Ale když mu maminka přišla říct, aby vstával, myšlenky byly najednou ty tam. Řekla: „Jsem do tebe blázen, protože už jseš velkej kluk a je na tebe spoleh, takže až přijdeš ze školy, potřebovala bych, abys mi pomohl. Mám toho až nad hlavu – jdu s Chilikem k doktorovi, aby se mu kouknul do uší, taky musím na trh, a ještě toho musím spousty navařit a vzít k tý chudince, aby měla i s osiřelou dcerou co jíst, určitě k nim na šivu přijdou lidi, musí jim nabídnout nějaký pohoštění, ale vsadím se, že nemá sílu nic nachystat a nemá nikoho, kdo by jí pomohl, protože její rodina vylítla komínem a z jeho rodiny jim taky nikdo nezbyl.“

Ve škole jim třídní oznámila, že Elin tatínek zemřel, a ponoukala děti, aby chudinku kamarádku navštívily. Většina třídy nevěděla, o kom paní učitelka mluví, Ela byla ve třídě nová, a kromě Šlomiho ji skoro nikdo neznal, ani nevěděl, kde bydlí. Ani paní učitelka nevypadala nějak zvlášť smutná a vzápětí začala ukazovat, jak si z vinného moštu

vyrobit víno na Pesach. Děti stály kolem ní a ona jim do lahviček, které si přinesly z domova, rozlévala mošt. Šlomiho napadlo, že je škoda, že nevzal lahvičku i pro Elu, určitě mají doma spoustu lahviček od vale-riánských kapek, které se slza za slzou vyprázdnily do skleniček vody na uklidnění pro jejího tatínka. Jednu mohl umýt a naplnit dětským vínem od paní učitelky.

Když přišel ze školy domů, vonělo to tam smaženou cibulí, lisovaným česnekem, citrónem a červenou pálivou paprikou, až se zdálo, jako by u nich začal Pesach o něco dřív a večer se posadí ke stolu a budou jíst rukama ryby s červenou omáčkou s kopcem petržele a s listy salátu, které si Šlomi rád odkládá na kraj talíře, a na závěr si do nich zamotá celé stroužky česneku, strčí si je do pusy a zakusí rajskou chuť, červená omáčka mu přitom vytéká z koutků jako krev, a Chilik na něj znechuceně pohlédne a řekne: „Mami, řekni mu, ať není schválně nechutnej.“

Šlomimu se v břiše ozval pořádný hlad, vystoupal až do pusy a začaly se mu sbíhat sliny. Kvůli tomu, že Chilik zůstal doma, měl Šlomi ke svačině jen jeden obložený chleba, ten, co mu připravila maminka, s krémovým sýrem a okurkou nakrájenou na kostičky, a tak chodil po škole s prázdným žaludkem. A teď ta vůně! Jenže maminka už na něj netrpělivě čekala s košíky.

Odnesli je k Ele, potom se vrátili pro zbytek hrnců a pekáčů, a zase šli k Ele, kde Šlomiho maminka přesunula jídlo do Chanina nádobí, která řekla: „Ruchamo, ty jsi se snad dočista zbláznila, kdo to všechno bude jíst, a vůbec, neměla sis dělat škodu,“ a Šlomiho maminka neodpověděla, jen se usmála, ale v duchu si pomyslela, že to nádobí je pěkně špinavé, zapáchá, a všechny ty dobroty, které nachystala, se v něm zkaží. Potom si obě sedly do obývacího, pily čaj, občas něco tiše prohodily, a nikdo nepřišel.

Šlomi šel s Elou do jejího pokoje. Zůstal tam, i když se jeho maminka vrátila domů, aby umyla všechny ty hrnce, uklidila v kuchyni a podívala se na Chilika, kterému už bylo líp. Ten nový lék zabírá hned, přesně, jak řekl pan doktor.

Seděli na posteli a každou chvíli se rozesmáli, protože vždycky, když její maminka vzdychla, udělala Ela na Šlomiho legrační obličej. Chana

dál seděla v obýváku, dívala se na opravené žaluzie a občas si po stranách sáhla na hlavu, aby se ujistila, že jí drží účes, uhladila si lem dlouhých modrých šatů, připravená přivítat smuteční hosty, kteří nepřicházeli.

Večer se maminka Šlomiho zeptala, jestli někdo přišel. Šlomi odpovéděl, že nikdo. Hlasitě se poplácala po nohou a kroutila nechápavě hlavou.

Potom se Šlomiho zeptala: „A snědly aspoň něco z toho, co jsem uvařila?“

„Elina maminka řekla, že je to pálivý a nezdravý,“ odpovéděl Šlomi. „Takže se ničeho ani nedotkly, a slíbila Ele, že jí udělá omeletu.“

Šlomiho maminka mlčela. Oči se jí zúžily. „To že řekla nahlas, před tebou? Jak jí to přesně řekla?“ A Šlomi odpovéděl: „Řekla to nahlas a dívala se přitom na mě.“

Teď oči přivřela tak, jako by jí do nich vlezli kousaví mravenci. „Jseš si jistě, Šlomi?“ zeptala se a Šlomi přikývnul a vrhnul se na jídlo, protože už hladý skoro omdlíval.

Když přišel Šlomiho tatínek z práce, spatřil ji, jak sedí s protaženým obličejem a oči má pořád přivřené.

„Cos provedla?“ zeptal se.

„Navařila jsem a napekla všechno možný i nemožný,“ odpovéděla.

„Moc dobře cítím vůni tvých jídel.“

„Na nic se netěš, všechno jsem to dělala pro ni a tu sirotu, abych jim vyjádřila soustrast a pomohla jim s občerstvením pro smuteční hosty. Vám jsem udělala jen šakšuku a žlutou rýži.“

Šlomiho tatínek jí dlouho hleděl do obličje. „Mně se zdá, že máš taky výčitky svědomí,“ řekl.

„Nemám žádný výčitky,“ odpovéděla, „chtěla jsem se zachovat jako dobrá sousedka a pomoci jí.“

„Tak proč se tváříš, jako že se každou chvíli rozbřečíš?“

„Protože mě bolí záda, dej mi pokoj s těmi svými dotazy a nech mě odpočívat,“ a odešla do postele.

Ale Šlomiho tatínek šel za ní a ona mu všechno vypověděla.

„Říkala jsem ti, že je ta ženská otravná, podle mě je i zlá, jen jsem jí chtěla pomoci.“

Oči se jí zalily slzami, Šlomiho tatínek ji hladil a snažil se ji utěšit, načež se opravdu utišila, a dokonce dostala vztek sama na sebe. „Co to povídám, je to chudinka, třeba jí to vážně nechutná, možná opravdu nesnáší pálivý, protože je celý život zvyklá jíst slupky od brambor, nebo sladký jídla, nesolený a bez chuti. Co si to vůbec dovoluju, zlobit se na ni nebo se urážet, včera jí zemřel manžel, nemá na tomhle světě nikoho, kromě té podivínské holčičky, nikdo jim ani nepřišel vyjádřit soustrast, i když si udělala vlasy, namalovala se a oblékla, jako by šla s kamarádkama do cukrárny.“

Po celých sedm dní šivy bylo u Ely doma světle modro. Možná od toho, že žaluzie byly téměř stažené a ta trocha světla, která se dostala dovnitř, dopadala na modré závěsy. Možná proto, že byly stěny vymalované světle modrou barvou. Možná od modrých šatů Eliny maminky, která nadále seděla v obýváku, čekala hosty, a přitom si čas od času sáhla na skráně, aby zkontrolovala, že jí drží účes. Jednou přišel nějaký muž, s modrým protáhlým obličejem, a Chana mu nabídla slanečka a chleba s margarínem a trochu si povídali, dokud neodešel. Je možné, že přišli i další lidé, tak tišší a útlí, že je Šlomi ani nezahlédl, ani nezaslechl, a možná to byli jen stíny, co se míhaly po stěnách, když závan větru rozvlnil modré závěsy.

Šlomi s Elou seděli celou tu dobu na vysoké posteli v Elině pokojíčku a čas od času se zasmáli. Šlomimu připadal i vzduch namodralý a chladný. Bylo tam příjemné a takové ticho, že Šlomi občas zaslechl, jak mu šumí v uších. Jen kuchyně byla zalitá žlutým vzduchem, protože v okně nebyla žaluzie a hrnce s jídlem od Ruchamy zůstaly na sporáku a vydávaly hutný zápach, až Chana nakonec všechno vyhodila, umyla hrnce, vytřela podlahu a vystříkala místnost parfémem z cizokrajných květín.

„Nemusíš tu se mnou furt být,“ řekla mu Ela, „stačí, že mi nosíš úkoly.“ Ale Šlomi neodpověděl a jen dál seděl a díval se na ni, jako v kině.

Jednou jí přinesl sladkosti, které vzal z maminčina šuplíku se šitím, bílé tvrdé bonbóny s mandlí uvnitř, a Ela mu řekla: „Musíme cucat potichu, aby nás neslyšela a nepřišla mi vynadat, že si kazím zuby.“

Jindy jí přinesl datlové sušenky a ona je všechny spořádala z dlaně roztažené tak, aby zachytila všechny drobečky a mohla si je nasypat do pusy.

A jednou řekla Ela Šlomimu: „Napsala jsem ti dopis,“ a podala mu složený list papíru, vytržený ze sešitu na hebrejštinu. Šlomi papír narovnal a celou věčnost si ho prohlížel, snažil se sledovat písmenka, která poskakovala na řádcích a slévala se jedno s druhým, až to Ele došlo a zeptala se: „Umíš vůbec číst?“

Šlomi se stydlě zvednout k ní oči a zase cítil, že mu každou chvíli prasknou rty. „Už se zase červenáš. Nemusíš se přede mnou stydět, Šlomi, protože jsem tvoje nejlepší kamarádka na celém světě, jenom mi vysvětlí, jak to že neumíš číst, podle mě totiž nejsi žádný lenoch,“ a Šlomi pokrčil rameny. Ela si od něj vzala dopis. „Vždycky ti přečtu, co budeš chtít,“ řekla a potom mu začala úplně potichu předčítat, aby to maminka neslyšela.

„Ahoj, můj nejmilejší Šlomi“ – předčítala Ela, aniž by se dívala na papír, oči přišpendlené k Šlomiho očím – „poslední dobou si říkám, že mě vůbec nebaví žít, můj život je pěkná otrava, a proto půjdu skočit, jen pro mě bylo strašně důležité, abys o tom věděl, protože tě mám ráda a taky proto, že jsi teď jediný, kdo to ví, protože to je přísně tajné.“

Z toho, co napsala o něm, měl radost, ale ze zbytku byl zmatený a po několika minutách, kdy mlčeli, řekl: „Ničemu nerozumím.“ Usmála se na něj a odpověděla: „Spáchám sebevraždu,“ a Šlomi se zeptal: „Kdy?“ Ela řekla: „Buď zítra, nebo pozítří.“ Šlomi sraštil čelo a zeptal se: „Co to znamená spáchat sebevraždu, já to nechápu.“ A Ela odpověděla: „To znamená umřít.“ A Šlomi se zeptal: „Ty umřeš?“ Ela přikývla a už se neusmívala.

„Ale proč?“

„Protože nevím, kdo mě teď bude ráno budit do školy a kdo mi pomůže v tichosti si sbalit tašku, aby se nevzbudila,“ odpověděla Ela a téměř u toho nedýchala. „A kdo mi bude opatrně míchat kakao, abych lžičkou nerozbila skleničku, protože má ráda jen teninký skleničky, ale křičí, když musí z podlahy zametat střepy, a taky nevím, kdo mi bude pomáhat s úkoly a kdo ji uklidní v noci, když vstává a křičí v polštině,

až se zalyká, a kdo nám v létě na trhu koupí ovoce a meloun a hroznový víno a kdo mi z něj vyndá zrníčka, protože když je spolkněš, můžeš se udusit, a kdo mi prohlídne hlavu, jestli zase nemám vši, tak, aby to nezjistila, protože kdyby to zjistila, byla by schopná poslat mě k holiči a nechat mě ostříhat na ježka.“

Šlomi chtěl říct, že by jí s něčím z toho mohl pomoci on, ale nevydal ani hlásku a Ela pokračovala: „A krom toho chci, aby se o mě mluvilo, jako se mluví o dceři od sousedů, co ji našli mrtvou v Kineretu.“

Když přišel domů, nehnutečně seděl v kuchyni. Jeho maminka se na něj dlouho dívala a pak řekla: „Proč jsi tak ustaraný? Proč by se kluk ve tvém věku měl tvářit tak ustaraně?“ A Šlomi se jí hned svěřil: „Ela říkala, že umře, protože ji už nebaví žít.“ Pohladila ho po hlavě a řekla: „Děti neumírají, když je už něco nebaví, tak to na světě nechodí, v životě jsem neslyšela větší pitomost, a ty se o ni neboj, určitě to řekla proto, že mockrát slyšela, jak to říká její máma, ta má spoustu důvodů něco takového říkat, ale Ela je ještě dítě a teď je popletená, protože jí umřel tatínek.“ Pročísala mu vlasy a setřela pot z čela. „Když mi bylo tolik, jako tobě, byla jsem strašně ustaraná, protože se mi posmívali, že jsem vysoká, ty jsi ale chytrý a hezký a já jsem do tebe blázen, takže se nemusíš moc strachovat.“

Když Šlomi přišel ve středu ze školy, rodiče nebyli doma, jen Chilik seděl v kuchyni a kreslil si novými fixami, které dostal za to, že se uzdravil. „Šli na bazar,“ vysvětlil mu Chilik. Šlomi nevěděl, co to bazar je, ale věděl, že je to ve městě, vedle trhu, a že se koná kvůli svátku Pesach, který už klepe na dveře, že jeho maminka určitě přinese plechovku stříbrné barvy a že ho letos možná nechá natřít víko od popelnice.

Vyšel z domu, seběhl schody a přeběhl přes dvorek, aby zavolal na Elu a šli si hrát ven, protože už skončila šiva za jejího tatínka. Ještě než se dostal ke vchodu, slyšel ji, jak na něj volá: „Šlomi, Šlomi, koukej, já jsem tady, nahoře!“ Podíval se a viděl, že stojí na kraji střechy jejich domu, těsně vedle místa, kde leželi a sledovali, jak z okna vytahují mrtvolu.

„Čekala jsem, až se vrátíš ze školy, chtěla jsem totiž skočit, až budeš dole.“

„Ale proč chceš skákat?“ zeptal se jí. „Je to nebezpečný.“ A Ela odpovíděla: „Už jsem ti to vysvětlila v tom dopise, a dneska musím splnit, co jsem slíbila.“ Šlomi cítil, jak se mu stahuje žaludek a do očí mu vstupují slzy, Ela si toho všimla, pousmála se a řekla: „Nebul, to k tobě nepasuje, vždyť skoro nemluvíš.“

„Počkej prosím, někoho zavolám, neskákej,“ řekl jí.

„Nikdo tu není, všichni šli na bazar, nakoupit na Pesach.“

„Tak zavolám tvoji mámu.“

„To těžko, šla taky na bazar, i když nic nekoupí, protože my neděláme pesachovej úklid, ale chtěla se trochu provětrat.“

Šlomi nevěděl, co dál říct, bál se nadechnout, stál dole a sledoval Elu, jak dělá další malý krůček a podrážka boty už jí přesahuje přes kraj střechy.

„Prosím, počkej, slibuju, že někoho seženu, určitě všichni nešli na bazar, neskákej.“ Nakonec souhlasně přikývla.

Šlomi se rozběhl k domu, kde bydleli, letěl po schodech nahoru, zastavil se u každých dveří, bušil na ně a volal: „Otevřete, prosím!“ Ale nikdo neotvíral. Seběhl schody a pokračoval přes dvorek. Ela na něj křičela ze střechy: „Vidiš, věděla jsem, že tu nikdo není, čekám zbytečně.“ A Šlomi odpověděl v slzách: „Počkej, prosím, ještě chvíli, někoho určitě seženu.“ Letěl po schodišti u Ely v domě a bušil na dveře, ale nikdo neotvíral, až mu nezbylo než zkusit i dveře paní Katzové, které se všichni smrtelně báli. Byla to vyhlášená učitelka matematiky, každý se snažil mít s ní dobré vztahy, aby jeho děti nenechala propadnout u zkoušek, protože když propadneš, nic z tebe nebude. V jejích hodinách panovalo hrobové ticho a všichni měli založené ruce, ale taky bylo všeobecně známo, že jednou, při testu z geometrie, si z ničeho nic nahlas uprdla, a dodnes, když jde po ulici, všichni čekají, až bude dostatečně daleko a potom vyprsknou smíchy, schovávají se za keříky a pokřikují na ni: „Uprdná Katzová, uprdná Katzová!“

Uprdná Katzová otevřela dveře, zatvářila se kysele a řekla Šlomimu: „Co je, chlapče, co tak bušíš, chceš ty dveře rozbít?“ Ale Šlomi odložil smrtelný strach stranou a řekl jí: „Dcera od sousedů ze shora, ta, co jí umřel táta, stojí na střeše a chce skočit.“

Učitelka matematiky okamžitě pochopila, že ji Šlomi netahá za nos, jako to občas dělají děti, aby se jí pomstily za to, že je nechala propadnout. Naštěstí byl okraj střechy, kde stála Ela, přesně naproti záchodovému okénku paní Katzové. Učitelka se postavila vedle záchodové mísy a zavolala na Elu z okna: „Holčičko, co na té střeše provádíš?“ A Ela, kterou vůbec nepřekvapilo, kde se tam paní Katzová bere, odpověděla: „Chci skočit.“ Paní Katzová se zeptala: „Proč?“ A Ela odpověděla: „Protože proto.“ A paní Katzová řekla něžným hlasem: „Myslíš, to vážně, holčičko?“ Elu její tón silně zasáhl a odpověděla: „Nevím.“

Paní Katzová přemluvila Elu, aby popošla malinko dozadu, jen kousíček, protože za chvíli začne vát střešní západní vítr a mohl by ji odfouknout. Ela ji poslechla a udělal dva krůčky dozadu. Paní Katzová se na ni usmála a řekla: „Výborně, jsi chytrá holka,“ a zeptala se: „Počkala bys, prosím, až zavolám policii?“

„Proč?“

„Aby si s tebou přijeli promluvit a aby rychle sehnali tvoji maminku a přivedli ji, určitě jí chceš něco povědět, předtím než skočíš.“

Ela se na chvíli zamyslela a pak řekla: „Policie je daleko, to vám bude děsně trvat.“

„Zavolám na policii, mám doma telefon, budou tu coby dup.“

Ela přikývla a slíbila, že se ani nehne.

Paní Katzová, která měla jako jedna z mála z celé čtvrti telefon, šla zavolat na policii a nechala Šlomiho stát na víku od záchodu, aby Elu ohlídal. „Jak dlouho to ještě bude trvat?“ křikla Ela a on ji úpěnlivě prosil, aby ještě počkala, než přijede policie. Ela řekla: „Co mi je do nějaký policie? Co je policajtům do mě?“ Udělala malý krok dopředu a prohlásila, že už dál čekat nebude.

Šlomi se vyděsil, seskočil ze záchodové mísy a vyběhl ven, cestou minul paní Katzovou, která se usilovně snažila, aby ji spojili s policií. Za pár vteřin stál na dvorku s rozpřaženýma rukama a chystal se ji chytat, kdyby skočila. „Elo, prosím, neskákej,“ řekl a ona odpověděla: „Já už nemůžu dál čekat, Šlomi.“ A on jí řekl: „Tak skoč aspoň támhle do té kupy písku,“ a ukázal na velkou kupu písku, která stála u domu a trpělivě čekala, až kurdští sousedé z přízemí, kteří nikdy nic neříkají,

dostanou od města povolení a rozšíří si konečně svůj miniaturní byteček, nebo si aspoň přistaví balkón, aby si měli v létě kam sednout, protože v jejich bytě je vedro k zalknutí.

Ela se podívala na kupu písku a potom na Šlomiho, a i když mezi nimi byla tři patra, spatřila v jeho očích něco, co tam dřív neviděla. Potom začal běsnit střešní vítr, měl vztek na holčičku na kraji střechy, postavil se jí do cesty, aby světu nepletla hlavu.

Večer, když se jeho rodiče vrátili z bazaru se vším, co bylo potřeba na pesachový úklid, ptali se, jestli už ví, že jeho kamarádka spadla ze střechy, a řekli, že měla štěstí, když spadla na kupu písku těch Kurdů a jen si zlomila nohu.

„Ode dneška,“ prohlásila Šlomiho maminka, „ti zakazuju chodit na střechu, jakoukoliv. Je to strašně nebezpečný. Je zázrak, že se tvój kamarádce nestalo něco mnohem horšího, a co tam vůbec hledala, na střeše zadělaný od myší?“

Šlomi jim neřekl, jak ji viděl, když letěla spolu se střešním větrem, usmívala se a máchala rukama, až přistála na kupě písku. Neřekl jim, že viděl, jak měla kotník úplně opačně a vykukovala z něj malá kůstka. Neřekl, že právě přijela policie a že se paní Katzová snažila dostat ho odtamtud pryč, aby neviděl Elu, která se na něj pořád zdálky usmívala, máchala rukama a křičela na něj: „Skočila jsem do písku, Šlomi, skočila jsem kvůli tobě do písku,“ dokud neomdlela. Neřekl jim vůbec nic, ale uprostřed večere najednou všechno vyzvracel na podlahu i na sebe.

Šlomiho maminka ho odvedla do koupelny, umyla ho a oblečení namočila do kbelíku s mýdlem na praní, zatímco tatínek v kuchyni vytřel podlahu a potom mu změřil teplotu a zjistil, že úplně hoří.

Šlomiho maminka ho pohládila po tvářích a na čelo mu přiložila studený obklad. „Už ti ta teplota slejzá,“ řekla, „protože lék rychle zabral, a ty jsi moc statečný, jsem do tebe blázen, ale zítra stejně zajdeme za panem doktorem, aby se na tebe trochu podíval.“ A Šlomi uvažoval, jak je možné, že jeho maminka nepochybuje o tom, že Ela ze střechy spadla, ne že schválně skočila, jak je možné, že se rozhodla, že ji odfoukl střešní vítr, když jí přece říkal o tom dopise, věděla o tom, že se chce Ela zabít.

Zatímco Šlomi usínal, řekl jeho tatínek: „Představ si, Ruchamo, když jsem u ní byl a opravoval u nich kdesi cosi, z ničeho nic mě napadlo specializovat se na žaluzie, vždycky mi říkáš, že se mám na něco specializovat, tak jsem se rozhodl pro žaluzie, dokonce uvažuji, že si vezmu půjčku a otevřu si prodejnu, uvidíš, že brzy zbohatnu a udělám z nás boháče.“ A Šlomiho maminka odpověděla: „Peníze nejsou v životě všechno, ale já jsem poslední, kdo by byl proti, abychom byli při penězích,“ a potom ho poprosila, aby přivřel okna, protože středeční vítr je tentokrát obzvlášť umanutý, hvízdá jí v uších a Šlomi kvůli němu nemůže usnout.

2

Šlomi prospal přes čtyři týdny. Měl sice otevřené oči, odpovídal na otázky, a dokonce natřel víko od popelnice stříbrnou barvou, ale celou dobu tvrdě spal. Jednou se na chvíli vzbudil a šel zaklepat na Elu. Otevřela mu Chana, v obličejí celá zelená, světlé vlasy už neměla vyčesané a modré šaty vystřídala za jiné, žluté s hnědými puntíčky, a řekla mu: „Jdi domů, Šlomi, a už sem nechod, Ela musí po té operaci nohy odpočívat,“ zabouchla dveře a Šlomi zase usnul s otevřenýma očima.

Podruhé se vzbudil, když stáli s maminkou na vyhlídce na hoře Karmel v Haifě a ona řekla: „Koukej, Šlomi, jak jsme vysoko, jsme na střeše světa,“ a najednou zněla vesele. Ukazovala Šlomimu s Chilikem lodě v přístavu a komíny rafinérií a řekla, že je dobře, že jsme ve válce zneškodnili všechny ty arabské letadla, jinak by rafinérie vybombardovali a celá Haifa by vyletěla do vzduchu. A Šlomiho tatínek se zlobil, že těmi svými řečmi děti vystraší. Pak vyndala oběd, každý dostal macesy, které namočila, až byly měkké jako pita, s řízkem a okurkou nakrájenou na kostičky. Šlomi všechno slupnul, dokonce i Chilik pěkně jedl, protože mu na karmelském vzduchu vyhládlo, a Šlomiho tatínek řekl: „Tos mě pobavila, Ruchamo – k macesům dáš řízek obalený ve strouhance, která není košer na Pesach, možná by ses měla rozhodnout, jestli dodržíš

pesachový kašrut, nebo se jen tak děláš, aby se na nás lidi nedívali skrz prsty,“ a Šlomiho maminka našťavaně odsekla: „Nejsem tak pokrytecká, jak si myslíš, ty řízky jsou obalené v macesové moučce, ne ve strouhan-ce, víc košer už by být ani nemohly, ale ty se do mě musíš navážet, kazit mi náladu a hádat se, navíc před dětma.“ A Šlomiho napadlo, že je jí určitě dobře na vyvýšených místech, protože je sama vysoká, a škoda, že táta všechno pokazil.

Z vyhlídky šli na výstavu květin a Šlomiho maminka jim ukazovala vztyčené tulipány, dovážené z Nizozemska, a potom řekla: „Už chci jít, je tu vlhký vzduch, Chilikovi to tu nesvědčí, zase by mi onemocněl.“

„Vzduch je tady parádní,“ řekl Šlomiho tatínek, „vymýšlíš si výmluvy proč odejít, protože tu minulý týden dostal Aba Chuši infarkt a ty jsi pověřčivá.“

„Aba Chuši umřel?“ podivila se. „Kdes to slyšel?“

„V rádiu, byli jsme spolu doma, když to říkali ve zprávách.“

„Aba Chuši je mi ukradenej, ani jsem ho neznala.“

„Ani nepoznáš, i kdybys chtěla, je tuhej.“ Řekl a probodl ji pohledem, až sklopila oči a Šlomimu bylo jasné, že ji přešla nálada na výlet.

Cestou domů třikrát stavěli, aby si pick-up odpočinul a neunavil se mu motor. Už na zpáteční cestě Šlomi zase usnul, i když měl oči otevřené, dokonce snědl jablko, které mu dala maminka, a maces potřený čokoládou, vyčural se v roští u silnice a celou dobu byl ponořený do hlubokého spánku.

3

Cestou na Karmel se jí udělalo líp. Věděla, že pohled, který jí místní panorama vykouzlí na tváři a který vyšle k úpatí hory, k moři, přístavu a ke komínům, ten pohled jí udělá dobře a zmírní pálení žáhy, co ji už celé týdny trápí. Zatímco pick-up šplhal do svahu, Ruchama se snažila nedívat se na Roberta. Bála se, že úsměv se sevřenými rty, který

se mu poslední dobou usadil ve tváři, zase všechno pokazí a otráví. Na vyhlídce se držela s Chilikem a Šlomim za ruku a plnými doušky hltala vzduch, který hora Karmel nachystala speciálně pro ni, dělala si zásoby pro chvíli, kdy se všechno zničí.

A pak jí blesklo hlavou: škoda, že nejsem vtipná a zábavná po mámě. Pokaždé, když ji něco štvalo, obrátila to hned ve vtip, ulevilo se jí, až když se všichni váleli smíchy. Škoda, že nejsem trošku po ní, jediné, co mi po ní zbylo, je trocha stesku, jako opuštěný ostrov v oceánu pálení žáhy, už je to rok, co zemřela. Už rok, co do Ruchamy nikdo bolestivě nedloube tak, jako to dělávala její matka.

Ruchamina matka umřela smíchy. Doslova a do písmene. Zadávala se hýkavým smíchem, který jí nakonec ucpal slabou průdušnici. V té době už byla na dýchacích přístrojích, měla vodu na plicích a skomíravý dech.

Ruchama s Robertem ji denně navštěvovali, nosili jí hroznové víno a kostky marcipánu, které Ruchama vlastnoručně připravovala. „Přinesli jste mi toho jak pro celou rotu,“ stěžovala si, „jsem sice tlustá jako slon, žeru jako prase a po tvém marcipánu se můžu utlouct, Ruchamo, ale tohle jste přehnali, ještě jsem ani nesnědla ty datlové sušenky a krupicový koláč ze včera,“ a ukázala jim, že v krabičce, kterou jí přinesli den předtím, zůstal stěží jeden malý skrojek, a vyprskla smíchy. Ostatní přítomní se hned přidali – obě Ruchaminy sestry Geula a Drora, i oba starší bratři, Avraham a Jicchak.

Potom začala Ruchamina maminka vzpomínat a vyprávět známou historku o tom, jak rodila nejstaršího syna Avrahama, když jí bylo šestnáct a nechápala, co se to s ní děje, myslela si, že má střevní potíže, a o tom, jak se narodil Jicchak, miminko chlupaté jak opice, dokonce i na nose měl černé chlupy, potom prodělala dva potraty, a když znovu otěhotněla, všichni už se těšili na třetího syna, chtěla ho do třetice pojmenovat Jaakov, taky po biblickém praotci. Jenže místo toho se narodila Ruchama.

Tahali ji z břicha snad hodinu, jak byla dlouhá. Dokonce i porodní bába, přes veškeré své zkušenosti, překvapeně vykřikla a poslala svou asistentku pro všechny porodní báby z celé čtvrti, i pro jednoho

doktora, aby se podívali na ten úkaz, a oni přišli a přeměřovali ji ze všech stran a Ruchamina matka se na miminko podívala a zklamaně prohlásila: „Místo Jaakova se mi narodila kudlanka,“ a od té doby jí říkala „kudlanka Ruchama“, smála se a nechápala, proč se ta vysoká holčička jejím vtipům nesměje.

Když bylo Ruchamě dvanáct a ten zlosyn Násir v Egyptě se zmocnil prezidentského úřadu, podívala se na ni maminka a prohlásila: „Pán Bůh ti pomáhej, jsi tak vysoká, že až za ním jednou přijdeš do nebe, lekne se tě a všichni andělé s ním. Tolik jsem se modlila, abych měla třetího syna Jaakova, a místo toho mám kudlanku nábožnou,“ a smála se, až se za břicho popadala, Geula s Drorou se taky smály a celý jejich domek ve čtvrti Achva v jižní části města se otřásal smíchy. Když šla Ruchama po ulici, pokřikovaly na ni děti „kudlanka nábožná“ a prosily ji, aby jim sundala hadrový míč, který se jim zasekl v horní části okapu, a sousedky mumlaly „kudlanka bezbožná“, třikrát si odplivly do výstřihu a říkaly jí: „Můžeš se nechat zaměstnat jako žebřík, a nikdy nebudeš bez práce,“ a pro sebe šeptem dodávaly: „Protože o takovou, s hlavou až do stropu, by stál jedině obr Óg, král bášanský.“

Kromě jízlivého pošklebování o ni ale měla maminka starost. Už když bylo Ruchamě deset, všimla si, že mžourá očima jak rozbitý maják, a vzala ji k očnímu lékaři, ten ji prohlédl a řekl, že to nic není. S tím se ale Ruchamina maminka nespokojila a jela se svou vysokou dcerou do Haify, vyšplhaly na Karmel a dvě hodiny si počkaly na diplomovaného očního lékaře, který se Ruchamy vyptával, vyšetřil ji a nakonec řekl: „Vaše holčička hodně čte, ale má slabé oči, nedá se nic dělat, dostane brýle, i když budou zakrývat ta její krásná kukadla.“ Ruchamina maminka jí řekla: „Pan doktor má pravdu, Ruchamo, máš oči po tatínkovi, dej mu pán Bůh pokoj, nejkrásnější oči na světě, a teď se musíš rozhodnout, co chceš víc, buď si čist a nemžourat přitom jako krtek, nebo radši ukazovat světu svoje sovi oči.“ Když viděla, že je Ruchama zmatená a nemůže se rozhodnout, dodala: „Stejně ti nikdo nevidí do očí, jak jsi vysoká, lepší, když budeš chytrá a budeš si čist.“

Ruchamina maminka objednala u optika v Haifě nejmodernější a nejdražší brýle s naprosto otřesnými obroučkami, protože na sklíčkách se

nešetří, ale u obrouček je to jedno. A tak se z Ruchamy stal obrýlený maják, kudlanka Ruchama nábožná. Obroučky jí na kořeni nosu vytlačily červený oblouček, a když o hlavu přerostla všechny chlapy v jejích čtvrti, zvykla si Ruchama chodit s hlavou sklopenou, až její matka poznamenala: „Teď už vážně vypadáš jak kudlanka,“ položila jí na hlavu tlustou knížku a nutila ji cvičit vzpřímenou chůzi.

Zároveň ji posílala k lektorovi cizích jazyků na francouzštinu a angličtinu. Když bylo Ruchamě čtrnáct, mluvila plynně oběma jazyky, četla knížky a časopisy, které maminka kupovala speciálně pro ni, a hodně toho věděla od svého lektora, který v mládí cestoval křížem krážem a na vlastní oči spatřil všechny divy světa. Ruchama mamince neřekla, že si jí lektor v hodinách sedával za záda, jednu ruku jí položil na rameno a druhou se hladil, až zaslechla, jak zavzdychal, jako by zapípal nemocné ptáče. Když bylo Ruchamě patnáct, sjela lektorova ruka Ruchamě z ramene a plazila se, až uchopila její pravé prso. Ruchama ztuhla a slyšela, jak jí učitel šeptá francouzsky: „Dřív jsi byla dítě, Ruchamo, ale teď je z tebe krásná žena, urostlá jako Amazonka,“ a pak zase zapípal, a Ruchama vzala tlustou knížku anglické poezie, praštila s ní lektora po hlavě, až se knížka rozpadla, a víckrát už k němu nešla.

Kolem postele Giulie, Ruchaminy nemocné maminky, seděli Avraham s Jicchakem, Geula a Drora a hýkali smíchy. I Ruchama se trochu zasmála, ale Robert věděl, že se zasmála proto, že je jí to nepříjemné a že uvnitř se stáhla do sebe, a to mu vehnalo krev do hlavy. Ruchamina maminka se na něj zadívala a řekla: „Co je Roberte, co jsi najednou zčervenal jak paprika?“ Robert se neudržel a řekl: „Tuhle historku už poslouchám léta, a pořád nechápu, co vám na ní přijde tak vtipný, kdybych měl dceru, nebudu jí říkat kudlanka nábožná.“

V místnosti se rozhostilo ticho. Ruchamini sourozenci upřeli oči na vycíděnou nemocniční podlahu. Ruchama jen těžko skrývala, jak ji těší, že se za ni postavil, pocítila, jak ho miluje, úplně celého, jen Giulia se pořád usmívala, láskyplně se na Roberta podívala a nakonec řekla: „Aspoň vím, že ji máš rád, jako měl její tatínek rád mě, přestože

byl hubený jak proutek a já tlustá mamutice, přestože Ruchama je jak elektrický sloup, a ty..." zamyslela se, snažila se přijít na správný výraz, zatímco ostatní byli napjatí, až nakonec sevřela rty, jako vždycky, když mluvila francouzsky, a řekla: „Ty jsi *petit*,“ a všichni se rozesmáli. Robert se zeptal: „Co to je *petit*?“ A Giulia odpověděla: „To je francouzsky, znamená to, že jsi takhle malinkej, jako trpaslík, ale já tě zbožňuju, protože máš velký srdce, který bije pro mou dceru, tak velkou, že na ni člověk opravdu potřebuje velké srdce, tolik jsem si přála Jaakova, a stejně mám kudlanku Ruchamu nábožnou, která se nakonec vdala za *petita*.“ A pak se rozesmála, smála se, zakuckávala a dusila, Ruchama běžela pro doktory, ti hned přispěchali a vyhnali všechny z pokoje, dávali jí umělé dýchání, srdce jí přestalo tlouct, ale po několika elektrošocích zase naskočilo, nadechla se a znovu se rozesmála, zakuckala, udusila se a zemřela. „Aspoň umřela smíchy,“ řekla Ruchama v slzách Robertovi a zulíbala ho po celém těle.

Když bylo Ruchamě šestnáct, řekla jí matka: „Máš roupy, všechen čas trávíš s těmi svými knihami, místo aby sis vyrazila s kamarádkami. Jdi ven, na zmrzlinu, nebo do kina na film, tam se taky prodává zmrzlina a pražený vlčí bob v kornoutu, kup si vařenou kukuřici, nebo buchtu se skořicí. Hlavně už vylez z domu a přestaň se objímat a pusinkovat s knížkama.“ Ale Ruchama zůstala zavřená doma s knihami a příští rok oznámila, že se rozhodla přestěhovat se do Haify, protože tam je čistý vzduch, skvělé knihovny, a nikdo se jí nebude vysmívat, když se přijde ucházet o práci, a nebudou jí říkat: „Kdybychom tě chtěli zaměstnat, museli bychom zvednout strop.“

Giulii se po tváři koulely slzy jako hrachy. „Na Karmelu ti bude zima, a je tam spousta Arabů, budou tě chtít sníst zaživa,“ říkala, ale Ruchama trvala na svém: „Arabové jsou i v Tiberiadě, a nikdo ze mě ještě nezkusil sníst ani ždibeček, o mě se bát nemusíš, když se ke mně někdo přiblíží, dostane takovou ránu, že bude litovat dne, kdy se narodil.“ Giulia nepřestávala plakat, protože si sice z Ruchamy dělala od narození legraci, ale měla ji moc ráda, dokonce víc než ostatní děti. Možná proto do ní neustále rýpala.

Avraham odvezl Ruchamu do Haify a pomohl jí najít bydlení. Byl to malý podkrovní byt se zkoseným stropem, postelí a malým stolkem, a Ruchama byla šťastná. Dokonce ani nakyslý zápach a hlasité vzdychání postarších majitelů domu jí nezkalily opojný pocit, který ji zaplavil. Připadala si jako básnířka Rachel. Po večerech sedávala po jejím vzoru na posteli a vymýšlela krásná i bolestná slovní spojení, zapisovala si je do notesu a občas se i rozkašlala a představovala si, že má tuberkulózu jako básnířka.

Našla si práci v nedaleké pekárně. Hlavní pekař byl nadšený z jejích dlouhých rukou, když hnětl obrovské kusy těsta. Ostatní pracovníci cívěli, jak jí tancuje zadek a skáčou prsa, když bouchá do těsta, aby z něj před druhým kynutím vytlačila vzduch. Uprostřed noci, zatímco domácí vzdychali ze spaní a zdálo se jim o synovi, který zanedlouho dokončí studia na vojenské akademii a narukuje k námořnictvu, odcházela Ruchama po špičkách a cupitala k pekárně, přitom si tiše pobrukovala verše od Altermana, Ley Goldberg a Šlonského, ke kterým složila vlastní melodii, útočila na hory těsta a pouštěla se s nimi do tance. Když děti ve škole vedle domu, kde bydlela, řádily o velké přestávce na hřišti, cupitala domů, pár hodin se prospala a vzbudila se do voňavého karmelského vzduchu.

Giulia celý rok steskem proplakala, a když se k ní doneslo, že se přes Karmel přehnala bouřka a že zkoseným stropem nateklo Ruchamě do bytu, na oblečení a do postele, rozhodla se přivést svou dceru zpátky domů, aby nedostala tuberkulózu nebo zápal plic. Giulia zastavila na ulici Roberta, malého mladíka s podivnou hřívou vlasů a vykulenýma očima, který jezdil se svým pick-upem a prováděl různé opravy nebo stěhoval pro kohokoliv, kdo si jej najal a zaplatil. Dala mu Ruchaminu adresu, nějaké peníze, a poslala ho, aby ji přivezl domů.

Když mu Ruchama otevřela, zatajil dech. Slyšel o ní a určitě ji už někdy i zahlédl na ulici, ale teď před ním stála v plné výšce, právě se vykoukala a jen zářila a Robertovi se z příjemné vůně jejích vlhkých vlasů zatočila hlava.

Nejdřív se Robert zamiloval do Ruchamy a za pár minut se Ruchama zamilovala do něj.